

I en källare på en pub i Stockholm samlas sverige-demokrater, anhängare till Ja till livet, folkpartister och aborträttsförespråkare. En del beställer öl, andra passar på att äta middag, några nöjer sig med att sitta och vänta. Så börjar den – abortdebatten.

– Sveriges abortlag är extrem, menar Sverigedemokraternas Julia Kronlid.

– Vi aborterar livsdugliga foster, säger Ja till livets Gunilla Gomer.

Folkpartiets Cecilia Wikström och Jenny Sonesson lyfter fram de illegala aborterna i Polen som varnande exempel. Det är intensivt, ibland till och med aggressivt. Och det är kvinnors rätt till sina kroppar som står på spel.

Det råder ingen tvekan om att de svenska abortmotståndarna har blivit mer aktiva under det senaste året. De syns och hörs mer.

Debatten på Stockholmspuben började med ett antal debattartiklar om aborträtten i *Sydsvenska dagbladet* och *Aftonbladet* i oktober förra året. »Att stärka människovärdet och skydda livets okränkbara värde är viktigare än någonsin, både i Europa och i Sverige«, skrev representanter från Ja till livet, Respekt och Provita. I november fortsatte debatten i SVT inför nästan en halv miljon tittare.

Efter höstens debatt om abort följde vårens om samvetsfrihet, där en barnmorska som vägrar utföra aborter stod i centrum. Återigen tog abortmotståndarna plats i medierna.

Det är slående hur en liten grupp människor återkommer om och om igen. En kärntrupp. Samtidigt är de svenska abortmotståndarna i allt högre grad

en del av ett växande internationellt nätverk; ett par organisationer har samarbete med resursstarka amerikanska pro-lifeorganisationer.

Stiftelsen Provita är ett exempel. De arbetar enligt egen beskrivning med att »stärka människovärdet«, vilket i praktiken bland annat innebär ett motstånd till aborter och samkönat föräldraskap.

För drygt ett år sedan anmälde Provita Sverige till Europarådets kommitté för sociala rättigheter. Det är ett organ som tar emot anmälningar kring hur Europarådets 47 medlemsstater lever upp till de rättigheter som formuleras i Europarådets sociala stadga.

Den främsta kritiken i Provitas anmälan handlar om att Sverige inte ger vårdpersonal rätt att avstå från att medverka vid aborter och dödshjälp om det strider mot en personlig övertygelse, så kallad »samvetsfrihet«. En katolsk familjeorganisation med säte i Bryssel samt föreningen Kristna läkare och medicin-studenter står också bakom anmälan.

Men debatten om samvetsfrihet i Sverige tog fart på allvar först när barnmorskan Ellinor Grimmark i januari i år gick ut och berättade att hon nekats jobb eftersom hon vägrar att utföra aborter. I anmälan till DO företrädde hon just av Provita som planerar att driva fallet vidare efter det avslag som kom i april.

Juristen Ruth Nordström är stiftelsens vd. När jag mejlar henne med en intervjuförfrågan svarar hon att hon är mycket tveksam till om hennes perspektiv »kommer att bli rättvist belyst i denna artikel i Ottar«. Hon ber mig i stället att komma till en presskonferens om barnmorskefallet. I pausen får jag chans att fråga

Ruth Nordström vad Provita egentligen vill i abortfrågan. Men jag får inget tydligt svar, annat än att de anser att Sverige bryter mot de mänskliga rättigheterna i fråga om samvetsfrihet.

Ruth Nordström

Jag går in på stiftelsens hemsida. Ordet abort nämns inte, men under fliken »Pro-life« står det att Provita vill: »(...) skydda livets okränkbara värde från befruktningen till livets slutskede«, vilket är svårt att tolka på något annat sätt än som ett abortmotstånd. Själva begreppet »pro-life« kommer från den amerikanska anti-abortrörelsen.

Hur många är engagerade i Provita? Ruth Nordström är den enda person som nämns på hemsidan och jag har heller aldrig sett någon annan företrädare stiftelsen. Men hur hänger det ihop med den febrila aktivitet som pågått det senaste året? Alltifrån anmälningar och debattartiklar till pressmeddelanden och föredrag. Är förklaringen att Provita egentligen är en del av den redan väletablerade organisationen Ja till livet? Det är en uppgift som kommit fram i samband med research för den här artikeln.

Ruth Nordström fortsätter att tacka nej till en intervju även efter presskonferensen, då med hänvisning till tidsbrist. I stället frågar jag kristdemokraten Gunilla Gomer, ordförande i Ja till livet, hur nära organisationen står Provita.

– Det är ganska tajt.

Sitter du i Provitas styrelse?

– Ja.

tema:val

SLIPAT MOTSTÅND

De svenska abortmotståndarna har länge varit relativt osynliga. Nu tar de plats på debattsidor och i morgonsoffor, stärkta av internationella samarbeten. Men vilka är de? Och vad vill de? Ottar har granskat en rörelse med nyväckt självförtroende.

TEXT **ANNA DAHLQVIST** ILLUSTRATION **KRISTIAN INGERS**

ProLife
ONE OF US

Är du styrelseordförande där?

– Ja.

Sitter Ruth Nordström i Ja till livets styrelse?

– Ja.

Jag frågar om det handlar om en och samma organisation. Inledningsvis svarar Gunilla Gomér att hon inte vet hur det ser ut ”rent organisationsmässigt” men vid ett senare tillfälle korrigerar hon sina svar och förklarar att hon missförstod frågan. Hon trodde att det var företagsformen som avsågs. Provita och Ja till livet är inte samma organisation.

Men det är tydligt att det finns en nära relation. Det verkar också finnas en koppling mellan Provita och frikyrkoförsamlingen Livets ord. Ruth Nordström är själv engagerad i församlingens ungdomsverksamhet och hennes man är pastor. Provita ligger tre gatunummer från Livets ord huvudkontor i Uppsala.

Jag ber återigen om en kompletterande intervju, men får nej.

Provitass strategi följer en tydlig trend inom den europeiska anti-abortrörelsen; att driva rättsfall med hänvisning till de mänskliga rättigheterna.

Ruth Nordström ligger även bakom organisationen Scandinavian Human Rights Lawyers, som bland annat samlar en liten grupp jurister, frikyrkopastorn Stefan Swärd, kristdemokraten Tuve Skånberg och Ja till livets tidigare ordförande Tomas Seidal i arbetet för »mänskliga rättigheter och mänsklig värdighet« i Skandinavien.

Den juridiska metoden är effektiv och helt oberoende av gräsrotsförankring. Rättsfallen kräver inte mer än en part – en individ eller en organisation. Det här är en ny taktik, menar Neil Datta på European Parliamentary Forum (EPF), som är en organisation för sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa.

– Inom anti-abortrörelsen används i allt högre grad juridisk kompetens. Och just frågan om samvetsfrihet fungerar som en utgångspunkt, säger han.

Neil Datta har kartlagt den europeiska anti-abortrörelsen och förklarar att den vilar på tre

»Provitass strategi följer en tydlig trend inom den europeiska anti-abortrörelsen; att driva rättsfall med hänvisning till de mänskliga rättigheterna.«

ben: De nationella organisationerna, de katolska och ortodoxa kyrkorna samt den amerikanska pro-liferörelsen.

På presskonferensen i Stockholm om »barnmorskefallet« i februari i år flankeras Provitas Ruth Nordström och barnmorskan Ellinor Grimmark av Roger Kiska som är jurist vid Alliance Defending Freedom (ADF). Han agerar i egenskap av juridisk expert på mänskliga rättigheter.

ADF är en pro-lifeorganisation med huvudkontor i Arizona i USA. De arbetar främst genom att driva sina frågor på ett juridiskt plan och samarbetar med hundratals »affiliated lawyers« runtom i världen, det vill säga jurister som är knutna till ADF. En av dem är, enligt ADF själva, Ruth Nordström på Provita.

Stephanie Toti är jurist vid organisationen Centre for Reproductive Rights i New York. Hon beskriver Alliance Defending Freedom som en resursstark och tongivande pro-lifeorganisation.

– Generellt kan man säga att flera amerikanska pro-lifeorganisationer har jobbat med att exportera sina idéer utomlands de senaste åren.

Ja till livet är, till skillnad från Provita, en välkänd anti-abortorganisation i Sverige. För många är själva namnet synonymt med det svenska abortmotståndet.

Gunilla Gomér

Den har funnits i över tjugo år, grundad av kristdemokraten Mikael Oscarsson som också är aktiv inom Livets ord.

– Vi vill se en sänkning av abortgränsen till vecka tolv.

Något vidare resonemang är inte aktuellt i dag, säger Gunilla Gomér, som alltså är nuvarande styrelseordförande.

På hemsidan beskrivs synen på människolivet som något »okränkbart från dess tillblivelse« och där formuleras en nollvision. Men visionen handlar främst om behovet, enligt Gunilla Gomér, och inte om något abortförbud. Vecka tolv är den magiska gränsen för fri abort, ett mål de delar med Sverigedemokraterna.

Hon beskriver Ja till livet som en lobbyorganisation som främst riktar in sig på media och politiker – men också på att nå ut i skolorna. De har tre anställda och verksamheten finansieras genom gåvor och de avgifter som de cirka 18 500 medlemmarna betalar. Siffran har stått stilla under många år, men Gunilla Gomér ser ett alltmer gynnsamt samhällsklimat ur Ja till livets perspektiv.

– I början av 1900-talet var samhällsklimatet mer konservativt, sedan hamnade vi i ett liberalt dike och nu svänger det åt det konservativa hållet, säger hon.

Historiskt sett har det funnits nära kontakter mellan Ja till livet och Livets ord. Tidigare låg Ja till livet på en adress några gator från Livets ord i Uppsala och telefonnumret går fortfarande till den adressen. Med andra ord inte heller långt från Provitas kontor.

ORGANISERADE ABORTMOTSTÅNDARE I SVERIGE

✦ **Provita är en stiftelse som vill inskränka aborträtten, exakt hur är oklart, och har drivit det uppmärksammade »barnmorskefallet«.** Juristen Ruth Nordström är vd och sitter för närvarande även i Ja till livets styrelse.

✦ **Ja till livet har en nollvision kring aborter. I dagsläget arbetar de för att sänka gränsen för fri abort till vecka tolv. Ordförande är kristdemokraten Gunilla Gomér, tillika styrelseordförande i Provita.**

✦ **Respekt är ett stiftsorgan inom katolska kyrkan. De anser att abort är fel under alla omständigheter, men arbetar inte mot något uttalat mål gällande den svenska abortlagen. Helena D'Arcy är ordförande.**

✦ **Människorätt för ofödda (MRO) vill på längre sikt se ett abortförbud. Mats Selander är MRO:s ordförande. Han sitter också i Kristna värdepartiets styrelse.**

✦ **Sverigedemokraterna vill som enda riksdagsparti sänka abortgränsen till vecka tolv. Abortfrågan drivs främst av riksdagsledamoten Julia Kronlid, vars svärfar Per Kronlid är ordförande för Kristna värdepartiet.**

✦ **Kristna värdepartiet är ett nybildat parti med cirka 200 medlemmar. Vill förbjuda abort. Tre av de sex styrelsemedlemmarna är aktiva i MRO. Partiledaren Per Kronlid är med i Ja till livet, men säger att det inte finns något formellt samarbete mellan partiet och de båda organisationerna. Samtidigt jämför han relationen med den LO har till Socialdemokraterna.**

Gunilla Gomér berättar att kansliet tillfälligt har flyttat till Alingsås där hon bor. Hon poängterar också att organisationen är religiöst och politiskt obunden. Men det får nog betraktas som okontroversiellt att säga att Ja till livet och liknande grupper har ett relativt starkt stöd bland frikyrkorna.

Kontakten med likasinnade i Europa har förbättrats under de senaste åren. Även Ja till livet är del av ett internationellt nätverk; Gunilla Gomér nämner samarbetet kring kampanjen One of us som ett exempel. One of us är ett så kallat medborgarinitiativ inom EU. Det innebär att privatpersoner eller grupper kan få upp ett förslag diskuterat i Europaparlamentet och behandlat av EU-kommissionen om de får ihop minst en miljon underskrifter, fördelade på ett visst antal länder.

Inom One of us samlade ett trettiotal värde-konservativa organisationer i Europa in namn-underskrifter om ett förbud mot finansiering av verksamhet som innefattar »embryoförstörelse« inom forskning, biståndshjälp och folkhälsa. De fick ihop drygt 1,7 miljoner namn och godkändes i mars för behandling av kommissionen. Sverige hamnade dock i bottenligan, bara två länder redovisade färre namnunderskrifter.

– I samband med det projektet träffades vi i Bryssel och nu har vi bättre koll på varandra, säger Gunilla Gomér.

Vid sidan av Ja till livet och Provita deltog ytterligare en grupp från Sverige i One of us: Katolska kyrkans stiftsorgan Respekt.

– Det handlar inte om någon konspiratorisk sammanslutning, utan det är ju naturligt att vi jobbar ihop, konstaterar Helena D'Arcy på Respekt.

Helena D'Arcy

Det nationella samarbetet beskriver hon som ganska oorganiserat – i alla fall ifrån Respekts perspektiv.

– Man ses över en lunch och kommer överens om att skriva något tillsammans, säger hon när jag frågar om debattartiklarna i *Sydsvenskan* och *Aftonbladet*.

Respekts verksamhet finansieras till största delen av katolska kyrkan med ett litet tillskott från privata givare. De har två anställda och inom deras arbete med »att främja det mänskliga livets okränkbarhet« rymmer såväl dödshjälp som surrogatmödraskap och abort. När det gäller abort är ståndpunkten tydlig och helt i linje med Vatikanens påbud: Abort kan aldrig rättfärdigas.

– Vi ser varje abort som en katastrof. Men vi har inget uttalat mål om att försöka ändra abortlagen och vi lobbar inte gentemot politiker.

Helena D'Arcy berättar att det är de drygt 100 000 katolikerna i Sverige som är den främsta målgruppen för Respekt. Det är de som ska informeras, stödjas och stärkas. Samtidigt deltar Respekt i samhällsdebatten, i direkt polemik med politiker. Och när de kliver ut på den offentliga arenan samarbetar de inte med vem som helst. Ja till livet och Provita fungerar som partners.

– Däremot är steget till en organisation som MRO långt. Vi arbetar på helt olika sätt.

Människorätt för ofödda (MRO) är en udda fågel bland de svenska abortmotståndarna. Organisationen delar visserligen Respekts syn på abort, men Helena D'Arcy konstaterar att de skulle ha svårare att bli tagna på allvar om de gjorde gemensam sak med MRO.

Det handlar om metoden. MRO:s aktivister har gjort sig kända genom att köra runt med en lastbil som täcks av en enorm bild på ett aborterat foster med texten: »Abort dödar små människor«. Deras blotta existens får de andra anti-abortorganisationerna att framstå som modesta. Bilder på blodiga foster är deras främsta verktyg.

– Vårt mål är att göra abort otänkbart. För att lagen ska kunna ändras måste vi först skapa en stark opinion mot abort. Dit når vi genom att visa att abort dödar en liten människa, säger MRO:s ordförande Mats Selander.

Han är också en av dem som ligger bakom det nybildade Kristna värdepartiet med abortmotstånd som huvudfråga. Under intervjun frågar han i vilken egenskap han ska svara, som representant för organisationen eller partiet? Vi håller oss till MRO.

Trots att organisationen har funnits i tio år är antalet medlemmar blygsamma 40 stycken. Ungefär lika många stödjer MRO ekonomiskt, men nyhetsbrevet går ut till drygt 400 intresserade.

– Vi arbetar ideellt. Förutom privata donationer händer det att vi får någon kollekt. På sikt hoppas vi kunna anställa folk, säger Mats Selander.

MRO må vara små i Sverige men de ingår i ett desto större sammanhang. Moderorganisationen är den amerikanska pro-lifeorganisationen The Center

for Bio-Ethical Reform (CBR). Dotterorganisationer som MRO finns bland annat i England, Ryssland, Polen och Holland. Mats Selander har själv arbetat som en form av internationell samordnare för CBR och varit med om att starta flera av de europeiska dotterorganisationerna.

– CBR ger oss uppmuntran och inspiration. Det handlar framförallt om att de starka organisationerna ska ge till de svagare. Vi på MRO får inte så mycket, utan har snarare gett till andra.

Mats Selander

Främst tycks utbytet handla om kunskap och material. Samma bilder återkommer, likaså argumentationen. Går du in på MRO:s och CBR:s

hemsidor möts du av samma grafiska film från en abort. Det är närbilder på avhuggna små fötter och i den amerikanska versionen finns en uppmaning om att »stoppa slakten«.

CBR:s retorik är – även med amerikanska mått – extrem. De gör en direkt jämförelse mellan all världens aborter och Förintelsen under andra världskriget. Den kopplingen är inte lika framträdande hos MRO, men även de har gjort jämförelsen.

Och det är inte första gången. På 1990-talet fanns det företrädare för Ja till livet som drog paralleller mellan aborter och Förintelsen. I dag ligger det knappast i linje med Ja till livets retorik och mycket lång ifrån Provitas fokus på juridik och mänskliga rättigheter.

De svenska abortmotståndarna har slipat sin argumentation.

.....
Anna Dahlqvist är frilansjournalist och författare till boken *I det tysta – resor på Europas abortmarknad*.

»Vi ser varje abort som en katastrof. Men vi har inget uttalat mål om att försöka ändra abortlagen och vi lobbar inte gentemot politiker.«

/ Helena D'Arcy